

Нататкі наваспечаных вяскоўцаў

ІНШАЕ ВЫМЯРЭННЕ

У горадзе пастаянна карціць кудысьці бегчы, каб нічога не прапусціць, штосьці абавязкова купіць з рэчаў. Вяртаешся ў вёску, бы ў іншае вымярэнне. Тут адчуванне, што ў цябе ўжо ўсё ёсць.

А калі чагосьці і няма, то ўсё (калі не ўсё, дык дакладна многае) у тваіх руках. Так, хлеб, напрыклад, мы ўжо даўно не купляем у краме. Пяку яго два разы на тыдзень на 130-гадовай закладцы. Бульбу ды іншую гародніну таксама вырастаюць самі. Летась гарбузы з уласнага агародзіка мы елі ажно да канца вясны. Сёлета таксама, думаю, хопіць надоўга.

Пасля таго як пераехалі жыць у вёску, дамовіліся з мужам дарыць адно аднаму на святы толькі тое, што нельга купіць за грошы. Світанкі, заходы сонца, спатканні «ўсяляную» (калі месца сустрэчы трымаецца ў сакрэце да апошняга), вершы, песні, рамантычныя сныданкі... Нядаўна сыну споўнілася тры гады, дык я яму ў падарунак спякла першы ў сваім жыцці торт «Медавік», а муж павесіў на тэрасе самаробныя драўляныя арэлі. Да гэтага гушкацца на арэлях хадзілі з малым на рэчку.

Малая Вуса — вёска зусім невялікая. Тым не менш гэтым летам у нас каля рэчкі з'явілася сапраўдная зона адпачынку. Цяпер суды прыязджаюць купацца нават з суседніх, больш буйных, вёсак.

А пачалося ўсё з ініцыятывы аднаго шматдзетнага таты, лецішча якога месціцца непадалёк ад нашага дома. Мікола змайстраваў вялікія арэлі, пясочніцу, столік з лавачкамі. Паблізу паставіў мангал, які зрабіў з дыска ад аўтамабільнага кола. Добры прыклад аказаўся «заразным» у добрым сэнсе. Неўзабаве побач з'явіліся імправізаваныя столік і зэдлікі з бярозавых калод. Іх на міні-трактары прывезла ўжо іншая сям'я. Талакой пачысцілі рэчку, абкасілі вакол траву. Тутэйшы ляснік па мянушцы Крума таксама далучыўся: пасадзіў абпал дзве лістоўніцы. Цяпер гэта любімае месца як старых, так і малых, якое нейкім дзіўным чынам з'яднала вяскоўцаў яшчэ больш.

Сёлета ў Малой Вусе з'явілася сапраўдная зона адпачынку, якая нейкім дзіўным чынам з'яднала вяскоўцаў яшчэ больш.

Нам, дарэчы, таксама захацелася спрычыніцца да добрай справы. Выраслі вясной пасадзіць там аўтэнтчную малінаўку. Каб праз колькі гадоў вусьляне, прыйшоўшы на рэчку, маглі бясплатна ласаватца сакавітымі яблычкамі.

Памятаеце ўсходнюю прытчу пра матылька, якога малады чалавек схаваў паміж далонямі? Ён запытаўся ў свайго настаўніка: «Скажыце, які матылёк у мяне ў руках: жывы ці мёртвы?» — «Усё ў тваіх руках», — адказаў мудрэц.

Дык вось, як толькі нашы людзі зразумелі, што ўсё ў іх руках, колькасць добрых спраў у вёсцы пачала множыцца ў геаметрычнай прагрэсіі. Алесь, сын бабулі Анюты, заліў цэментам вялікую яміну пасярод дарогі. А таксама вырашыў праблему з аварыйным перакрываўнем. Справа ў тым, што агароджа з глухога металапрофілю вакол яго агарода доўгі час цалкам закрывала агляд для аўтамабілістаў. З-за гэтага толькі мы ды нашы знаёмыя некалькі разоў ледзь не трапілі ў аварыю. Выязджаючы з другой дарогі, было зусім не відаць, ці едуць машыны па цэнтральнай. Вось Алесь і выразаў у сваім плоце некалькі вертыкальных шырокіх палосак-прасветаў.

Яшчэ адзін вусьлянін восенню адрамантаваў і пафарбаваў паклонны драўляны крыж на ўездзе ў вёску. І нават дамовіўся са святаром, каб той прыехаў яго асвяціць.

У суседняй з нам вёсцы Вялікай Вусе жыве майстар на ўсе рукі Пётр Глебка. Мы сям'ёй любім гуляць па яго прыгожым садзе. Амаль усе дрэвы ён вырастаў з насенечка ці з галінкі. Захваціў паспрабаваць сябе ў гэтай справе і нас з мужам. Неж абмовілася, што хачу набыць некалькі двухметровых туек, каб хутчэй мець жывую агароджу. Пётр усміхнуўся і сказаў: «А куды спяшацца?..»

Гэтую вясковую мудрасць я зразумела толькі праз два гады жыцця ў Вусьлянддзі. Сапраўды, спяшаючыся, можна прапусціць штосьці вельмі важнае. А купленыя рэчы яшчэ не зрабілі нікога шчаслівым. Прынамсі наоўга.

Надзея ДРЫНДРОЖЫК.
Фота аўтара.

«ПУСЦІЦЕ ДЗЯЦЕЙ ПРЫХОДЗІЦЬ ДА МЯНЕ...»

Як далучыць дзіця да праваслаўнай веры?

Усе бацькі хочуць бачыць сваіх дзяцей сумленнымі і адказнымі, здольнымі самастойна прымаць рашэнні і адказваць за іх. Некаторыя перакананы, што шлях да гэтага — у далучэнні да праваслаўнай культуры. Як прывіць дзіцяці любоў да Бога і Царквы? Ці неабходна гэта сучаснаму чалавеку і як зменіць яго жыццё? Вось тэмы, на якія мы размаўляем з настацелем прыхода свяціцеля Спірыдона Трыміфунцага ў Мінску, святаром Аляксандрам Пальчэўскім.

Не толькі вонкавы бок

— Як далучыць дзіця да праваслаўнай культуры? Ці дастаткова наведваць з ім храм і бываць на богаслужэннях?

— Калі мы ставім перад сабой настолькі глабальную мэту, то адных толькі наведванняў храма, вядома, недастаткова. Гэтага хопіць, калі нас цікавіць толькі вонкавы бок: каб дзіця прыстойна сябе паводзіла сярод іншых людзей і ўмела знешне выконваць маральныя правілы і прадпісанні. Калі ж мы хочам, каб дзіця паўнаважна развілася, каб разам з фізічным і інтэлектуальным развіццём атрымала яшчэ і развіццё духоўнае, спатрэбіцца больш намаганняў. Але без духоўнага развіцця жыццё чалавека не будзе паўнаважным, напоўненым сэнсам і зместам. І, значыць, гэтыя намаганні сябе апраўдваюць.

Падыходзіць да пытання далучэння дзіцяці да праваслаўнай веры трэба цэласна. Калі мы будзем толькі прыводзіць дзіця ў храм, яго ўспрыманне веры абмяжуецца знешнімі формамі. Вядома, гэтага мала, бо хрысціянства і праваслаўная вера — значна больш глыбокія і шырокія паняцці. Вернікам трэба быць не толькі ў храме, а заўсёды і ўсюды: у сям'і, у адносінах з людзьмі, у паўсядзённых справах.

— Богаслужэнне ў храме заўсёды нясе глыбокі філасофскі сэнс — ці зможа дзіця зразумець яго?

— Натуральна, дзеці маюць патрэбу ў тым, каб дарослыя тлумачылі ім тую ці іншую словы і дзеянні святара. Ёсць практыка дзіцячых літургіяў. Дзіця можна прыводзіць у канцы богаслужэння, да моманту прычасця. І далей, калі ў дзіцяці узнікае цікавасць, ахвотны ідуць на заняткі са святаром, дзе ён тлумачыць, што сёння адбывалася ў храме. Зразумела, маленькім дзецям практычна немагчыма адстаяць поўную службу ў храме, дзе знаходзіцца шмат людзей. Бацькі павінны дзейнічаць свядома, невялікімі крокамі і не патрабаваць ад сына або дачкі немагчымага. У той жа час ім трэба казаць пра важнасць удзелу ў таінствах і богаслужэннях — без гэтага не могуць выбудоўвацца зносіны чалавека з Богам.

Адукацыя па ўласным жаданні

— Ці дапаможа ў гэтым нядзельная школа? Што яна можа даць дзіцяці, акрамя ведання Святога Пісання?

— Зразумела, нядзельная школа заклікана адкрыць Бога, прынцыпы духоўнага жыцця, даць дзіцяці веды аб веры. Але, акрамя заняткаў, там праводзяцца экскурсіі, дзеці рыхту-

юць спектаклі да свят — Вялікадня, Каляд, для вучняў арганізуюцца розныя паездкі. І яшчэ гэта выдатная магчымасць для дзяцей мець зносіны ў добразычлівай, пазітыўнай атмасферы, якую ствараюць і падтрымліваюць настаўнікі. Нядзельная школа дае магчымасць кожнаму дзіцяці адчуць, што яго прымаюць з усімі яго сумненнямі і недахопамі. А гэта, пагадзіцеся, у сучасным свеце — вельмі каштоўная магчымасць.

— Праваслаўныя агульнаадукацыйныя школы — колькі іх у Беларусі? Якую адукацыю яны даюць, наколькі гэта карысна для дзіцяці?

— Іх няшмат. Але ёсць выдатныя прыклады ўзаемадзеяння агульнаадукацыйных школ з прыходамі і епархіямі. Існуе пагадненне, падпісанае на ўзроўні Міністэрства адукацыі і Беларускай праваслаўнай царквы, і ў яго рамках рэалізуюцца сумесныя праграмы: у шэрагу агульнаадукацыйных школ на пастаяннай аснове праводзяцца факультатывы па вывучэнні асноў праваслаўнай веры, па жаданні дзіцяці і бацькоў прыходзяць сустрэчы са святарамі і выкладчыкамі духоўных навучальных устаноў. Я сам сустракаўся з дзецьмі і праводзіў такія факультатывы. Паколькі дзеці прыходзяць на іх па ўласным жаданні, заўсёды назіраецца вялікая цікавасць з іх боку. Для школьнікаў гэта добрая магчымасць пагаварыць пра тое, што іх хвалюе, задаць пытанні, якія, можа быць, яны не рашаліся задаць бацькам, паспрачацца адно з адным аб важных рэчах. У маёй практыцы стандартных 45 хвілін не хапала, каб даць выгаварыцца кожнаму дзіцяці, якое прыйшло на такія факультатывы.

І зноў

пра асабісты прыклад

— Такім чынам, ключавыя словы тут — «добрахвотна», «па ўласным жаданні»? Значыць, дзіця ні ў якім выпадку нельга ў гэтым пытанні прымушаць?

— Цалкам дакладна: прымусу тут месца быць не можа. Але ёсць і іншы момант. Калі ваша дзіця сядзе за стол і не памые перад гэтым рукі, наўрад ці вы будзеце маўчаць, спасылаючыся на яго свабоду выбару. Калі ён адмаўляецца чысціць зубы, не думаю, што вы паціснеце плячыма: «Гэта яго права». Усе мы хочам для сваіх дзяцей самай лепшай будучыні. Дык ці можна пазбаўляць іх паўнаважнага духоўнага развіцця? Прымушаць нельга, але важна пераканваць. І лепш за ўсё — асабістым прыкладам. Ёсць сем'і, дзе ўцягнутасць у праваслаўную культуру — гэта звычайны і нату-

ральны стан. Вернік распавядаў, як увечары ён заходзіць у свой пакой і чытае малітву, а дзецям цікава, што робіць тата: яны сядзяць побач і слухаюць. І гэта — найлепшы спосаб далучэння да веры. Дзеці бачаць перад сабой прыклад, разумеюць, што бацькі прызнаюць і прымаюць хрысціянства, і арганічна становяцца часткай гэтай культуры. Але ёсць і іншыя прыклады: я ўжо распавядаў пра бацькоў, якія адпраўляюць сваіх дзяцей па выхадных у царкву, але самі застаюцца дома. Выхаваць дзіця ў хрысціянскай веры можна толькі ўласным прыкладам. Душа чалавека па прыродзе хрысціянка, бо ў кожным чалавеку ад нараджэння ёсць голас сумлення, унутраны духоўны закон. Як я ўжо казаў, з дзецьмі хрысціянскае выхаванне трэба пачынаць з размовы аб універсальных каштоўнасцях, якія ёсць і акрамя хрысціянства. І так, невялікімі крокамі, мы прыходзім да больш высокіх хрысціянскіх паняццяў. У дачыненні да далучэння дзіцяці да веры часта чую меркаванне: «Вырасце — сам вырашыце, ці хадзіць яму ў царкву». Але калі ў дзіцінстве мы не паказалі юнаму чалавеку прыклад, не далі зразумець, наколькі гэта важна для нас, дарослых — быць з Богам, наведваць храм, ён, сталелучы, не будзе адчуваць важнасць усяго гэтага.

— У Евангеллі ёсць цытата. Гасподзь, звяртаючыся да нас, дарослых, кажа: «...пусціце дзяцей прыходзіць да Мяне і не перашкаджайце ім; бо такія ёсць Царства Божае». А як дарослыя могуць перашкодзіць? І як гэтага пазбегнуць?

— Гэтая фраза з Евангелля — канкрэтны прыклад з жыцця Хрыста, але можна разумець яе і ў больш шырокім сэнсе. Ёсць выпадкі, калі дзеці праяўляюць цікавасць да вучэння Царквы, але ў сям'і гэта не падтрымліваецца. Бываюць і выпадкі, калі дзеці прыводзяць бацькоў у храм, і паступова бацькі далучаюцца да царкоўнага жыцця. Галоўнае, пра што хацелася б сказаць: бацькі на павінны ўспрымаць Царкву як арганізацыю, якая зможа за іх выхаваць іх дзяцей, вырасіць іх сумленнымі і годнымі членамі грамадства. Гэта пад сілу царкве, але толькі гэтым яна не абмяжоўваецца. Сутнасць праваслаўнай веры распаўсюджваецца на ўвесь светапогляд чалавека, ахоплівае ўсё яго жыццё. Гэта не проста звод перад паводзімі, царква ніколі на гэтым не спыняецца. А значыць, калі хто-небудзь хоча далучыць сваё дзіця да веры, ён у першую чаргу павінен далучыцца сам. Гэта не позна зрабіць у любым узросце. Часам бацькі аддаюць сваіх дзяцей у праваслаўны клас і застаюцца ўбаку. Яны думаюць: цяпер пытанне з маральным выхаваннем вырашана. Але калі ў школе дзіцяці кажуць адно, а дома ён бачыць іншае — атрымліваецца разлад, і выніку не будзе. Гэта павінна быць сумесная праца бацькоў і царквы.

— Ці можна сказаць, што чалавек здабудзе свайго роду «духоўны імунітэт»? Устойліваць да складаных сітуацый? Яму будзе прасцей выходзіць з нейкіх крызісаў, пераадолюваць стрэсы?

— Безумоўна. Хрысціянства разглядае агульначалавечыя законы, веданне якіх умацуе чалавека і раскрыве яго лепшыя бакі. Яму будзе прасцей жыць, прымаць правільныя рашэнні і пазбягаць памылак.

Дзіяна РОНИНА.